

LITERATURA ZIMNÍ A POKRAČOVACÍ VÁLKY

- V literatuře opakovaně tematizován historický úkol Finů známý i z dřívějška. Finové mají za úkol:
 - být přední hlídka kultury proti přírodě (Runeberg, Topelius)
 - vytvořit vlastní kulturu a identitu (Snellman)
 - dosáhnout národní svébytnosti
 - být přední hlídka proti Východu
- tematické okruhy:
 - úniková literatura: historie, sen a pohádka, lidství, biologie, instinkty, humor
 - literatura odrážející aktuální stav: návrat z války apod.

POVÁLEČNÁ LITERATURA

- poznamenaná válkami (zimní, pokračovací a laponskou)
- dělení (podle Kaie Laitinena)
 - konec 40. let - nejistota
 - 50. léta – dva proudy: modernismus x realistické válečné romány
 - 60. a 70. léta – angažovaná literatura
 - postmoderna
- (+ možné další etapy: 90. léta, nultá léta...)

KONEC 40. LET II

- spisovatelské „skupiny“:
 - nacionalisté
 - radikální levice
 - modernisté – Eeva-Liisa Manner, Paavo Haavikko, Veijo Meri
 - + periferní skupina – Väinö Linna, Lauri Viita

VÄINÖ LINNA (1920-1998)

- pracoval jako dělník v Tampere
- historické prózy, realismus, známý celoseversky (Cena Severské rady za literaturu 1963)
- *Neznámý voják* (1954)
 - důraz na perspektivu obyčejných vojáků, různorodé postavy (charakter, jazyk), nečernobílé vztahy
 - rozpoutal tzv. první knižní válku (*kirjasota*): neposlušní vojáci x obraz národní jednomyslnosti
 - *Sotaromaani* (Válečný román, 2000) – nezkrácená verze
 - filmová zpracování – nejnovější 2017 (r. Aku Louhineniemi)
 - www.youtube.com/watch?v=3V3yhdxxtQ
- *Pod Severkou* (trilogie, 1959–1962)
 - „*Alussa oli suo, kuokka ja Jussi.*“

Kirjasodat (knižní války)

- 1) Väinö Linna: Neznámý voják (1954)
- 2) Paavo Rintala: Partyzánský poručík (*Sissiluutnantti*, 1963) – mj. zobrazení členek organizace Lotta Svärd
- 3) Hannu Salama: Svatojánské tance (*Juhannustanssit*, 1964) – odsouzen za rouhání

Veijo Meri (1928-2015): *Manilský provaz* (*Manillaköysi*, 1957)

SKANDINÁVSKÁ LITERATURA MEZI VÁLKAMI A PO VÁLCE

Johannes V. Jensen (1873-1950)

- uvedl modernismus do dánské literatury, NC 1944 za šestidílný románový cyklus *Dlouhá cesta* (1908-1922)

Švédsko mezi válkami

- proletářská literatura (Moa Martinson, Jan Fridegård) x modernismus (*Fem unga*, 1929, A. Lundkvist a Harry Martinson)

Pär Lagerkvist (1891-1974) – boj proti diktátorským režimům, „bojovný humanismus“ (viz Lauri Viljanen z Tulenkantajat), NC 1951

- *Kat* (1933) – tematika nacismus, kde se bere v člověku zlo?
- *Trpaslík* (1944), *Barabáš* (1950)

www.youtube.com/watch?v=nRQbaxFErok&t=254s

SKANDINÁVSKÁ LITERATURA MEZI VÁLKAMI A PO VÁLCE II

- Karin Boye (1900-1941)
 - modernismus ovlivněný psychoanalýzou, básnířka
 - *Kallocain* (1940) – sociální dystopická sci-fi, fiktivní deník vědce Kalla
- Eyvind Johnson (1900-1976)
 - CSR 1962, NC 1974
 - průlom modernismu ve šv. próze, hluboce psychologizující historické romány
 - *Břehy a příboj* (1946) – převyprávění Odyssey
 - *Za časů jeho Milosti* (1960) – doba Karla Velikého
- Harry Martinson (1904-1978) – NC 1974
 - *Aniara* (1956) – lyrický sci-fi epos, 103 zpěvů, kosmická loď Aniara pluje do neznáma
 - opera Karla Birgera Blomdahla

FINSKÝ MODERNISMUS

- lyrika
 - Aila Meriluoto: *Lasimaalaus* (Vitráž, 1946)
 - vzory: Rilke, švédské básnictví 40. let, finskošvédský modernismus, anglosaský modernismus (T. S. Eliot, E. Pound), francouzský existencialismus (Camus, Sartre)
 - neřeší etické problémy, revoluce na úrovni jazyka
 - znaky: odklon od pravidelného rytmu, metra, rýmu --- volný verš; obrazný styl; rozšíření tematických okruhů (každodennost); průnik hovorového jazyka do poezie
 - Aaro Hellaakoski, P. Mustapää, Viljo Kanava, Eeva-Liisa Manner, Paavo Haavikko (vše v Antologii finské lyriky) + Tuoman Anhava, Pentti Holappa

PAAVO HAAVIKKO (1931-2008)

- inspirace Kalevalou, prozaik, básník, scénárista, „skeptický realista“
- *Rauta-aika* (Doba železná, 1982)
- *Talvipalatsi* (Zimní palác, 1959)
 - runoo1.com/2017/09/28/31/
 - „Stříbrná, do níž těsnám obrazy jeden vedle druhého, takže mluví...“
 - básnický obraz jako základ modernismu

ŠEDESÁTÁ LÉTA

- rozvoj médií, informovanost, angažovanost lidí i literatury, politický a společenský radikalismus
 - 1962: Pentti Saarikoski: *Mitä tapahtuu todella?*
 - angažované umění: např. *Lapualaisooppera* (A. Salo/K. Chydenius)
 - konec 60. let – rozmach nebeletristických žánrů (dokument, polemika, pamflet, raport...)
 - zpochybňování formy tradičního románu
 - míšení různých žánrů
- = snaha o zpochybnění formy, obsahu a „poslání“ umění

TRENDY V 60.-70. LETECH

- linie široké dělnické prózy
 - dále se rozvíjí (klasický) realistický dělnický román
 - Hannu Salama (*1936):
Juhannustanssit (1964) – tzv. třetí *kirjasota*
+ 1972: kritika komunistické strany
- regionalismus (70. léta)
 - Timo K. Mukka (1944-1973): *Země je hříšná píseň* (1964), *Píseň o dětech Sibirje* (1966)
- krize střední třídy
 - Eino Pennanen, Eeva Kilpi, Eeva Joenpelto,
 - Tove Jansson: *Sochařova dcera*
 - Anu Kaipainen (1933-2009): *Má panenka pentli rudou* (1973) x *Anikaisen virsi*

